

Nr 139.

Af herr **Berg** i Stockholm om ändrad lydelse af 11 § i lagen angående äganderätt till skrift.

Lagen om äganderätt till skrift innehåller en bestämmelse att såsom eftertryck icke måtte anses, om delar af tryckt skrift eller, där den är af ringa omfång, hela skriften intages i sådan, ur flera arbeten hämtad samling, som göres för att tjäna till bruk vid gudstjänst eller vid den elementära undervisningen i läsning, musik eller teekning eller till historisk framställning, dock att detta icke gäller där skriften är författad enkom för dylik för den elementära undervisningen afsedd samling, om förbehåll mot eftertryck gjorts.

Emellertid har det visat sig, att denna rätt kan på ett för författarnes intressen högst betänkligt sätt missbrukas i för skolan utgifna s. k. läseböcker.

För några år sedan ansåg sig Sveriges författareförening böra inlägga gensaga emot en i stor skala tilltagen aftryckning af ett större antal författares arbeten, som utgafs såsom ett slags läsebok. Saken slöts då med förlikning i godo, i det efter skiljedom förlagsfirman erbjöd sig betala skadestånd. Något juridiskt prejudikat vans alltså den gången icke.

Andra exempel på uppenbara missbruk föreligga också. Så har en skriftställarinna, som särskildt vunnit sig ett namn såsom författare för barn, måst finna sig i, att i en samling på omkring 100 sidor icke mindre än 50 upptagits af hennes visor och sagor.

I en annan läsebok lär större delen af Gustaf af Geijerstams »Mina pojkar» blifvit aftryckt.

Äfven andra exempel på att den nämnda paragrafens medgifvande begagnats i allt för stor utsträckning skulle kunna anföras.

Det har ock försports, att man i läseböcker ärnar tillgodogöra sig stora delar af särskildt för ungdomens undervisning skrifna verk.

Det ligger i sakens natur, att dylika »lån», som öfverskrida gränsen för hvad rimligtvis hänsyn till skolans undervisningslitteratur kan påkalla, måste verka skadligt för afsättningen af vederbörande författares skrifter och kränka deras rätt att få uppbära frukten af sitt arbete.

Sveriges författarförening, vid hvars årssammanträde 1909 klagomål häröfver anförts, har ock uttalat sig för rättelse i berörda missförhållande. Man finner ock, att i den utländska lagstiftningen denna rätt att begagna författares verk i läseböcker är mera begränsad, där den ens är medgifven. Så bestämmer dansk lagstiftning, att man har rätt att begagna »enskilda stycken» för läse- och skolböcker, dock först två år efter utgifningsårets utgång, och i Norge för samlingar till kyrko- och undervisningsbruk tio år efter utgifningsårets utgång; i Finland har man rätt att intaga »smärre skrifter och utdrag» i arbeten afsedda för undervisning; i Italien har man endast frihet att återge delar af ett arbete, »om det icke sker i syfte att göra en vinst»; i Ryssland har man rätt att i undervisningsskrifter intaga stycken ur andra arbeten, dock högst $\frac{1}{3}$ af desamma och under villkor att låntagarens egen text är minst dubbelt så stor som lånet; i Tyskland får man i samlingar för kyrko- och undervisningsbruk upptaga uppsatser af mindre omfång, dikter eller mindre delar af skrifter; i Österrike får lånet icke öfverskrida ett tryckark ur det begagnade arbetet. I flera länder saknas all tillåtelse för läseboksutgivare att utan ersättning upptaga författares arbeten; så exempelvis i Frankrike, Storbritannien, Förenta staterna, Nederländerna, Portugal, äfven om man i praxis, inom rimliga gränser, medger en citationsrätt.

Det torde vara befogadt, att äfven vår lagstiftning i detta hänseende skyddar författares välförstådda intressen, helst det bör kunna ske utan att i ringaste mån kränka undervisningens.

I detta syfte tillåter jag mig föreslå,

att andra och tredje styckena i 11 § af lag angående äganderätt till skrift må få följande ändrade lydelse:

»Icke heller må såsom eftertryck anses, att i musikaliskt arbete ord aftryckas såsom text eller att mindre delar af tryckt skrift, eller, där den är af ringa omfång, hela skriften intages i sådan, ur flera arbeten hämtad samling, som göres för att tjäna till bruk vid gudstjänst eller vid den elementära undervisningen i

läsning, musik eller teckning eller till historisk framställning; dock må hvad nu sagts icke gälla, där skriften är författad enkom i ändamål att intagas i sådan för den elementära undervisningen afsedd samling, som nyss nämnts, samt förbehåll mot eftertryck blifvit gjordt vid skriftens början. I dylik för den elementära undervisningen afsedd samling må emellertid icke mer än sammanlagdt ett sextonsidigt tryckark af en författares skrifter utan hans eller hans rättsinnehafvares medgifvande kunna intagas.

Då annans skrift sålunda begagnas, skall författaren uppgifvas, så framt hans namn finnes å skriften utsatt.»

Stockholm den 27 januari 1911.

Fridtjw Berg.
